

FRI-K1-1-QHE-06

LEARNING SYSTEM FOR EXPERTS FOR INTERNAL AND EXTERNAL EVALUATION OF THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION

Cor. Mem. Prof. Hristo Beloev, DTSc, DHC mult.

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: +359 82 888 465

E-mail: beloev@uni-ruse.bg

Prof. Velizara Pencheva, PhD

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: +359 888 293 341

E-mail: vpencheva@uni-ruse.bg

Assoc. Prof. Radoslav Kyuchukov, PhD

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: +359 888 860 512

E-mail: rivanov@uni-ruse.bg

Abstract: *The National System for Quality Assessment of Higher Education is implemented by the National Evaluation and Accreditation Agency (NEAA). Criteria based on Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG).*

The system of internal self-evaluation in the procedures for institutional and program accreditation and for project evaluation is realized by expert working groups of the higher schools. Their learning (initial and periodic) creates prerequisites for objective self-assessment of the activities and systems of the higher school. The learning covers the following topics: planning and organizing procedures; forming the composition of the working groups; forming a learning team; pre-service learning (including audits, polls, an awareness campaign). The learning is based on an example program that is in line with the specifics of the higher school.

Independent external evaluation of institutional and program accreditation procedures and of the procedures for project evaluation are carried out by experts from expert groups of NEAA. It is advisable to certify these experts on the basis of specialized certification program training. The training covers the following sample activities: pre-selection of candidates; formation of a learning team (members of the Accreditation Council and Standing committees of NEAA); foreign experts; members of the NEAA Quality Assurance Committee; national experts in the field of higher education (including the Ministry of Education and Science); nationally recognized experts on accreditation procedures. An exemplary certification program for training of NEAA experts is proposed. The program contains a general part and a special part according to the areas of higher education.

Keywords: Higher Education, Evaluation, Accreditation, Standard, Guideline, ESG, Expert.

JEL Codes: I20, I23

ВЪВЕДЕНИЕ

Висшето образование в България реализира Стратегия за развитието на висшето образование в Република България през периода 1914-2020 г. [1]. В Стратегията е цитирана ролята на НАОА като член на Европейската асоциация за осигуряване на качеството във висшето образование (ENQA) и като вписана в Европейския регистър на агенциите за осигуряване на европейско качество във висшето образование (EQAR).

Качеството на образованието е в центъра на вниманието на висшите училища [2,3].

Националната система за оценка на качеството на висшето образование се реализира от Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА). Прилагат се критериални системи, базирана на Стандарти и насоки за осигуряване на качество в Европейското пространство за висше образование" (ESG) [4, 5].

Обучението на експерти за вътрешно самооценяване по процедури за акредитация и за оценяване на проекти във висшите училища не е поставено на необходимата методична база. Обикновено разработката на докладите-самооценка се възлага на длъжностни лица от нивата

на академично управление и на служители, като те изпълняват задължението без предварителна методична подготовка. Това се отразява на качеството на подготвените документи.

В предходни периоди НАОА е провеждала специализирано обучение с издаване на удостоверение за признаване за официален експерт. След това се прилага подбор на експерти по документи.

Качеството на процедурите за самооценяване и за независимо външно оценяване и резултатите от тяхното провеждане, в голяма степен зависят от квалификацията на експертите, която може да се получи с адекватно обучение, вкл. сертификатно.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Методология на НАОА в експертизата по процедурите за оценяване и акредитация и оценяване на проекти

НАОА прилага следните методични документи, свързани с експертизата по процедурите за оценяване и акредитация и за оценяване на проекти [6]:

- Процедура за подбор на експерти.
- Методически насоки за изготвяне на доклад - самооценка за акредитационни процедури.
- Методически насоки за работата на Експертна група по акредитационни процедури на Националната агенция за оценяване и акредитация.
- Правила за работата на студенти и докторанти - членове на експертни групи по процедури за оценяване и акредитация.
- Правила за участие на чуждестранни експерти - членове на експертни групи по процедури за оценяване и акредитация.
- Програма за инструктаж на членовете на експертните групи по процедури за оценяване и акредитация.
- Методически насоки за определяне/промяна на капацитета на висше училище при институционална и програмна акредитация.
- Доклад-образец на Експертната група за извършена проверка по процедура за институционална акредитация на висше училище.
- Доклад-образец на Постоянна комисия по област на висшето образование за резултатите от извършено оценяване по процедура за институционална акредитация на висше училище.

Подбор на експерти за оценяване и акредитация и оценяване на проекти

Подбор на експерти за вътрешно самооценяване по процедури за институционална и програмна акредитация и за оценяване на проекти във висшите училища.

Като правило, висшите училища ангажират в екипите за провеждане на вътрешно самооценяване по собствени процедури за акредитация и оценяване представители на академичната общност и администратори в съответните звена, имащи отношение към съответните процедури.

Подбор на експерти за независимо външно оценяване от НАОА по процедури за институционална и програмна акредитация и за оценяване на проекти във висшите училища.

НАОА предлага на висшите училища и колежи в страната, БАН, Съюза на учените, Селскостопанската академия, Националния център за дистанционно обучение, Националното представителство на студентските съвети (НПСС), работодателски организации, Българската стопанска камара и др. да номинират специалисти за участие в акредитационни и оценителни процедури. Пред НАОА могат да кандидатстват и отделни лица, които отговарят на изискванията.

Акредитационният съвет на НАОА, в изпълнение на своите правомощия, възложени му от Закона за висшето образование, формира банка от експерти за външно оценяване чрез подбор по документи, която включва: експерти от Република България; експерти, представители на студенти и докторанти; чуждестранни експерти.

Конкретно, изискванията, на които трябва да отговарят експертите са:

- Да бъдат хабилизирани специалисти.
- Да имат професионален опит в обучението, научноизследователската (художественотворческата) дейност и в ръководството на докторанти.
- Да притежават научен и преподавателски авторитет в академичната общност.
- Да имат организационно-управленски опит в ръководството на академичната дейност, в изграждането и прилагането на системи за управление на качеството, участия в научни съвети.
- Да познават добре нормативната уредба на висшето образование и акредитационната практика на НАОА.
- Да са запознати с тенденциите в развитието на обучението, научноизследователската дейност и системите за управление на висшите училища в напредналите страни от Европа и света.
- Да имат качества за работа в екип, обективност и конфиденциалност.
- Да са дали съгласие за участие в процедури.

За подбора и привличането на студенти, докторанти, чуждестранни експерти, както и работодатели, водещи ръководители в съответните професионални направления, мениджъри от национални компании, ръководители на звена за човешки ресурси, представители на браншови камари и др. са формулирани специфични изисквания [6].

Експертните групи към постоянните комисии на НАОА са временни.

Система за обучение на експерти за вътрешно самооценяване във висшите училища

Вътрешното самооценяване по процедурите за институционална и програмна акредитация и за оценяване на проекти се реализира от експертни работни групи на висшите училища. Обучението им (начално и периодически) от висшите училища, създава предпоставки за обективна самооценка на дейностите и в резултат - обективна и справедлива оценка на системите на висшето училище.

Обучението обхваща следните дейности:

- Планиране на процедурите. Планът за процедурите се съставя за целия период и разпределено по години, съобразено с:
 - ✓ изтичаща валидност на акредитация;
 - ✓ САНК;
 - ✓ кампании на НАОА;
 - ✓ други съображения.
- Формиране на състава на работните групи. В тези групи се включват:
 - ✓ преподаватели: членове на академичните ръководства от различните нива на управление; по служебно задължение съгласно длъжностната характеристика; с опит в акредитационни процедури;
 - ✓ студенти, докторанти;
 - ✓ длъжностни лица от административния персонал;
 - ✓ представители на бизнеса и публичния сектор, имащи отношение към предмета на процедурата;
 - ✓ други.
- Формиране на обучаващ екип. Примерният състав включва:
 - ✓ членове на постоянни комисии на НАОА;
 - ✓ членове на Комисията по качеството на дейността на НАОА;

- ✓ поканени лектори – експерти от други висши училища, с опит в акредитационни процедури и процедури за оценяване на проекти;
- ✓ собствени, на висшето училище, експерти с опит в акредитационни процедури и процедури за оценяване на проекти.
- Предварителна подготовка за обучението. Целесъобразно обучението да се предхожда от:
 - ✓ одит на системата по вътрешната система по качеството;
 - ✓ проучване на мнението на: студентите, академичния състав, служителите, завършилите студенти, потребителите на кадри, други респонденти;
 - ✓ разяснителна кампания (комуникационна стратегия на съответната академична структура, водеща процедурата);
 - ✓ ежегодна планова семинарна дейност по тематика от качеството на образованието за академичния състав.
- Програма на обучението. Програмата на обучението на експерти за вътрешно самооценяване включва следната примерна тематика:
 - ✓ критериални системи на НАОА по стандартите ESG;
 - ✓ процедури и методически указания на НАОА;
 - ✓ процедурите за акредитация и оценяване като елемент на вътрешните системи по качеството;
 - ✓ целесъобразност на процедурите;
 - ✓ методика за провеждане на анализ и оценка на резултатите от изпълнение на пропоръките от предходни процедури за оценяване и акредитация;
 - ✓ примерно съдържание на докладите-самооценка;
 - ✓ обобщаване на резултатите по стандартите ESG;
 - ✓ доказателствени материали и документи;
 - ✓ добри акредитационни практики;
 - ✓ слаби страни на докладите-самооценка;
 - ✓ прогнозиране на резултатите;
 - ✓ SWOT анализ – методология на академичната и професионалната оценка;
 - ✓ комуникационна стратегия по процедурите на висшето училище.

Система за обучение на експерти за независимо външно оценяване по процедури за акредитация и оценяване на проекти

Независимото външно оценяване по процедурите за институционална и програмна акредитация и за оценяване на проекти се провежда от експерти от експертни групи на НАОА. Целесъобразно е тези експерти да бъдат сертифицирани, на базата на проведено специализирано обучение по сертификатни програми.

Обучението е целесъобразно да обхване следните примерни дейности:

- Предварителен подбор на кандидати за сертифицирани експерти на НАОА. Може да бъде по индивидуално кандидатстване, по предложение от институцията или организация;
- Формиране на обучаващ екип. Примерният състав на екипа включва:
 - ✓ членове на Акредитационния съвет и на постоянни комисии на НАОА;
 - ✓ членове на Комисията по качеството на дейността на НАОА;
 - ✓ чуждестранни експерти;
 - ✓ национални експерти в областта на висшето образование (вкл. експерти от Министерството на науката и образованието);
 - ✓ национално признати експерти с доказан опит в акредитационните процедури;
- Форма на обучение. Може да се приложи дистанционна форма на обучение.
- Програма на обучението. Програма на обучението на експерти на външно независимо оценяване от НАОА включва следната примерна тематика:

- ✓ структура и акредитационен и оценъчен модел на НАОА;
- ✓ международна дейност на НАОА;
- ✓ актуални документи в европейското и глобалното пространство на висшето образование;
- ✓ същност, структура и съдържание на критериалните системи на НАОА;
- ✓ актуални и предстоящи за въвеждане процедури и методически указания на НАОА;
- ✓ модели на вътрешни системи за качество на образованието във водещи висши училища в България и в чужбина;
- ✓ примерно съдържание на докладите за извършена проверка от експертните инте групи;
- ✓ обобщено представяне на резултатите от проверките;
- ✓ добри акредитационни и оценяващи практики (на други висши училища от страната и чужбина);
- ✓ правила за академично и професионално поведение на експертите от НАОА;
- ✓ организация, провеждане и обобщаване на резултатите от срещи на експертните групи с:
 - академичния състав на висшето училище;
 - студенти и докторанти;
 - представители на работодателите;
 - държавни и общински ръководства;
 - представители на неправителствени организации, имащи отношение към провежданото обучение във висшето училище;
 - други;
- ✓ оценъчна система в нивата на оценяване на НАОА (числови, вербални, теглови, статистически оценки и тяхното приравняване);
- ✓ оценка на обективността и актуалността на представяните доказателства; анализ и оценка на наличие на несвойствени професионални направления и основни звена във висшите училища;
- ✓ комуникационна стратегия на висшите училища;
- ✓ добри практики на експертните групи;
- ✓ допускани пропуски и несъответствия на представяната информация и изводи на експертните групи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложена е методология за обучение на експерти за:

- вътрешно самооценяване по процедури за оценяване и акредитация и за оценяване на проекти на висшите училища;
- външно независимо оценяване по процедури за оценяване и акредитация и за оценяване на проекти на Националната агенция за оценяване и акредитация.

Реализирането на процедурите за оценяване и акредитация и за оценяване на проекти от квалифицирани експерти, преминали специализирано обучение, е предпоставка за обективизиране на оценката на качеството на висшето образование както в отделните висши училища, така и в националното пространство за висше образование.

REFERENCES

[1] Strategy for development of Higher Education in the Republic of Bulgaria for the 2014 - 2020 period. Sofia, Bulgaria, 2014 (*Оригинално заглавие: Стратегия за развитието на висшето образование в Република България през периода 1914-2020 г.*).

[2] Pencheva V., H. Beloev, M. Fartunova, R. Kyuchukov (2017). New Educational Platforms in Higher Education. 56th Science Conference of Ruse University, 2017; Proceedings of University

of Ruse, Quality Assurance in Higher Education Bulgaria, volume 56, book 9, p. 20-24 , SAT-K1-1-QAHE-01 (*Оригинално заглавие: Пенчева В., Х. Белоев, М. Фъртунова, Р. Кючуков. Нови образователни платформи във висшето образование. Научни трудове на Русенския университет „Ангел Кънчев”, 2016 г., том 56, Серия 9 „Качество на висшето образование”, с. 20-24, SAT-K1-1-QAHE-01*)

[3] Pencheva V., R. Kyuchukov (2015). Development of the paradigm "The quality of higher education in the University of Ruse. Proceedings of University of Ruse - 2015, volume 54, book 9, p. 12-17. (*Оригинално заглавие: Пенчева В., Р. Кючуков. Развитие на парадигмата „Качество на висшето образование в Русенския университет”. Научни трудове на Русенския университет, том 54, 2015, с. 12-17 (ISSN 1311-3321).*)

[4] Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, Belgium, 2015 (ISBN 978-9-08-168672-3)

[5] NEAA Criteria for assessment and accreditation in accordance Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Sofia, NEAA, 2016

[6] URL: <https://www.neaa.government.bg/>